ประโยค ป.ธ. ๓
ปัญหา บาลีไวยากรณ์
สอบ วันที่ ๑๖ พฤษภาคม ๒๕๖๖ ณ ประเทศสหรัฐอเมริกา

---

๑. เอ กับ โอ สระ ๒ ตัวนี้ ว่าโดยฐานต่างจากสระอื่นอย่างไร ฯ และเพราะเหตุไร จึงจัดเป็นสังยุตตสระด้วย ฯ

๒. ในสนธิกิริโยปกรณ์ วิการ กับ ทีฆะ มีลักษณะต่างกันอย่างไร ฯ ภวตฺวนฺตราโย เป็นสนธิอะไร ฯ ตัดและต่ออย่างไร ฯ

๓. จงตอบคำถามต่อไปนี้

ก. คุณนามแบ่งออกเป็นกี่ชั้น ฯ อะไรบ้าง ฯ

ข. ภควตา มีวิธีทำตัวอย่างไร ฯ

ค. คำว่า "๖๕" และ "๕๖" ตรงกับศัพท์สังขยาว่าอย่างไร ฯ

ฆ. อยํ, เอกจฺโจ เป็นสัพพนามชนิดไหน ฯ

ง. อัพยยศัพท์ แบ่งเป็นเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ

๔. อุปฺปาทยึสุ เป็นวาจกอะไร ฯ ประกอบด้วยเครื่องปรุงอะไรบ้าง ฯ จงแก้คำที่เห็นว่าผิด ให้ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ ในประโยคต่อไปนี้

ก. โสโก วา ภยํ วา ชายนฺติ ฯ

ข. เอวํ กนิฏฺเฐน ตโย สมฺปตฺติโย ปฏฺจิตา ฯ

ค. เอวํ ธมฺเม เทสิยนฺเต มหาชนสฺส ธมฺมาภิสมโย อโหสิ ฯ

๕. ปัจจัยที่สำหรับประกอบกับกิริยากิตก์ แบ่งเป็นกี่หมวด ฯ แต่ละหมวดมีปัจจัยอะไรบ้าง ฯ สมฺปทา ในคำว่า "สีเลน โภคสมฺปทา" ลงปัจจัยอะไร ฯ เป็นรูป และสาธนะอะไร จงตั้งวิเคราะห์มาดู ฯ

๖. สมาสเช่นไร ชื่อว่าพหุพพิหิสมาสฺ ฯ มีเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ มหาวีริโย (กุลปุตฺโต) เป็นสมาสอะไร จงตั้งวิเคราะห์มาดู ฯ

๗. ปูรณตัทธิต มีปัจจัยเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ อิทฺธิมา (ภิกฺขุ), ปญฺจธา ลงปัจจัยอะไร ฯ ในตัทธิตไหน ฯ จงตั้งวิเคราะห์มาดู ฯ

ให้เวลา ๓ ชั่วโมง.

เฉลย ประโยค ป.ธ. ๓
ปัญหา บาลีไวยากรณ์

๑. เอ กับ โอ สระทั้ง ๒ ตัวนี้ ว่าโดยฐานต่างจากสระอื่นดังนี้

เอ เกิดใน ๒ ฐาน คือ คอและเพดาน เรียกว่า กณฺฐตาลุโช

โอ เกิดใน ๒ ฐาน คือ คอและริมฝีปาก เรียกว่า กณฺโฐฏฺฐโช ฯ

และเพราะประกอบเสียงสระ ๒ ตัวเป็นเสียงเดียวกัน คือ อ กับ อิ ผสมกันเป็น เอ, อ กับ อุ ผสมกันเป็น โอ ฉะนั้น จึงจัดเป็นสังยุตตสระ ฯ

๒. ในสนธิกิริโยปกรณ์ วิการ กับ ทีฆะ มีลักษณะต่างกันอย่างนี้ คือ

วิการ ได้แก่ การทำสระตัวหนึ่งให้เป็นสระอีกตัวหนึ่ง เช่น ทำ อิ ให้เป็น เอ ทำ อุ ให้เป็น โอ ตัวอย่างเช่น มุนิ-อาลโย เป็น มุเนลโย, สุ-อตฺถี เป็น โสตฺถี เป็นต้น

ส่วนทีฆะ ได้แก่ ทำสระที่มีเสียงสั้นให้มีเสียงยาว คือ อ เป็น อา อิ เป็น อี อุ เป็น อู ตัวอย่างเช่น ตตฺร-อยํ เป็น ตตฺรายํ, สทฺธา-อิธ เป็น สทฺธีธ, จ-อุภยํ เป็น จูภยํ เป็นต้น ฯ

ภวตฺวนฺตราโย เป็นอาเทสสระสนธิ ตัดเป็น ภวตุ-อนฺตราโย สระอยู่หลัง อาเทส อุ (สระหน้า) ที่ ภวตุ เป็น ว ต่อเป็น ภวตฺวนฺตราโย ฯ

๓. ได้ตอบคำถามต่อไปนี้ คือ

ก. คุณนามแบ่งออกเป็น ๓ ชั้น คือ ปกติ ๑ วิเสส ๑ อติวิเสส ๑ ฯ

ข. ภควตา มีวิธีทำตัวอย่างนี้ คือ ภควตา ศัพท์เดิมเป็น ภควนฺตุ ลง นา ตติยาวิภัตติ และ สฺมา ปัญจมีวิภัตติ ฝ่ายเอกวจนะ เอา นฺตุ กับ นา หรือ สฺมา เป็น ตา สำเร็จรูปเป็น ภควตา ฯ

ค. คำว่า “๖๕” ตรงกับศัพท์สังขยาว่า ปญฺจสฏฺฐี คำว่า “๕๖” ตรงกับศัพท์สังขยาว่า ฉปญฺญาส หรือ ฉปณฺณาส ฯ

ฆ. อยํ เป็นนิยมวิเสสนสัพพนาม เอกจฺโจ เป็นอนิยมวิเสสนสัพพนาม ฯ

ง. อัพยยศัพท์ แบ่งเป็น ๓ คือ อุปสัค ๑ นิบาต ๑ ปัจจัย ๑ ฯ

๔. อุปฺปาทยึสุ เป็นเหตุกัตตุวาจก ฯ ประกอบด้วยเครื่องปรุง คือ อุ บทหน้า ปทฺ ธาตุ ในความถึง ลง ณย ปัจจัยในเหตุกัตตุวาจก อุ อัชชัตตนีวิภัตติ ปัจจัยที่เนื่องด้วยณ ลบ ณ เสีย เหลือไว้แต่ ย ทีฆะ ต้นธาตุ แปลง อุ เป็น อึสุ สำเร็จรูปเป็น อุปฺปาทยึสุ ฯ

ได้แก้คำที่เห็นว่าผิด ให้ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ ในประโยคต่อไปนี้ คือ

ก. แก้เป็น โสโก จ ภยํ จ ชายนฺติ หรือแก้เป็น โสโก วา ภยํ วา ชายติ ฯ

ข. แก้เป็น เอวํ กนิฏฺเฐน ติสฺโส สมฺปตฺติโย ปฏฺฐิตา ฯ

ค. แก้เป็น เอวํ ธมฺเม เทสิยมาเน มหาชนสฺส ธมฺมาภิสมโย อโหสิ ฯ

๕. ปัจจัยที่สำหรับประกอบกับกิริยากิตก์ แบ่งเป็น ๓ หมวด ฯ แต่ละหมวดมีปัจจัยดังนี้ คือ

(๑) กิตปัจจัย อย่างนี้ อนฺต, ตวนฺตุ, ตาวี

(๒) กิจจปัจจัย อย่างนี้ อนีย, ตพฺพ

(๓) กิตกิจจปัจจัย อย่างนี้ มานฺ, ต, ตูน, ตฺวา, ตฺวาน ฯ

สมฺปทา ในคำว่า “สีเลน โภคสมฺปทา” ลง อ ปัจจัย เป็น ภาวรูป ภาวสาธนะ ตั้งวิเคราะห์ว่า สมฺปชฺชนํ สมฺปทา ฯ

๖. สมาสอย่างหนึ่ง มีบทอื่นเป็นประธาน ชื่อว่าพหุพพิหิสมาส ฯ มี ๖ อย่าง ฯ คือ ทุติยาพหุพพิหิ, ตติยาพหุพพิหิ, จตุตถีพหุพพิหิ, ปัญจมี-พหุพพิหิ, ฉัฏฐีพหุพพิหิ, สัตตมีพหุพพิหิ ฯ

มหาวีริโย (กุลปุตฺโต) เป็นฉัฏฐีตุลยาธิกรณพหุพพิหิสมาส ตั้งวิเคราะห์ว่า

มหนฺตํ วีริยํ ยสฺส โส มหาวีริโย (กุลปุตฺโต) ฯ

๗. ปูรณตัทธิต มีปัจจัย ๕ ตัว คือ ติย ถ ธ ม อี

อิทฺธิมา (ภิกฺขุ) ลง มนฺตุ ปัจจัย ฯ ในตทัสสัตถิตัทธิต ฯ ตั้งวิเคราะห์ว่า อิทฺธิ อสฺส อตฺถีติ อิทฺธิมา (ภิกฺขุ) ฯ

ปญฺจธา ลง ธา ปัจจัย ในวิภาคตัทธิต ตั้งวิเคราะห์ว่า ปญฺจหิ วิภาเคหิ ปญฺจธา ฯ
